

Лечение чрез регулиране. САЩ – аналогичен на България случай, но не съвсем Ричард Ран¹

Вярвате ли, че ползите от правителствените регулации трябва да надвишават разходите? Разбира се, че да. Въпреки това, всеки ден ние можем да изберем от вестниците примери на глупави, безразсъдни регулации, които нямат обосновка на основата на разумен анализ на разходите и ползите.

Съществуват хиляди неразумни регламенти. Резултатът е, че всяка година стотици милиони долари се пропиляват и гражданите ненужно са обременени заради недомислени или неефективни закони. Тези разходи правят американците по-бедни и по-малко свободни и въпреки това проблемът стои нерешен от десетилетия.

Например банките и небанковите финансови институции трябва по закон да докладват всяко внасяне и теглене на суми над 10 000 щатски долара. Става дума за милиони доклада на година, почти всички от които се отнасят до абсолютно невинни хора, дори по признание на самото правителство. Малцината престъпници се изплъзват, защото по начало лошите момчета знаят и правилата, и начините за тяхното заобикаляне. Междувременно милионите невинни са изложени на нарушаване на правото им на частен живот, а банките харчат огромни средства за тези доклади, които прехвърлят най-често върху клиентите. От всичко това няма почти никаква полза.

Проблемът с прекомерното регулиране отдавна е осъзнат. През 1937 г. президентска комисия докладва на Франклин Рузвелт, че всички нови регулаторни агенции, които той създава в съответствие със своя “Новия курс” са “безглава четвърта власт, случайно натрупване на безотговорни агенции и некоординирани сили”.

Проблемът се разпростира далеч отвъд агенциите, които са посочени в доклада до Рузвелт. Днес безброй отдели на правителството са получили от конгреса правото да създават и приемат регламенти.

През годините имаше опити да се постави под контрол регулаторният апарат, но резултатите са много ограничени. Службата по регулаторните дейности към Службата за управление и бюджет спря някои от най-лошите предложения за закони. Но нейното влияние е ограничено до “основните закони”, които могат да струват повече от 100 милиона щатски долара. Много отдели, като Данъчната служба, не подлежат на контрол по повод регламентите, които създават.

Твърде малко правителствени регулации са обект на изчерпателен анализ за съотношението на разходи и ползи, дори когато това се изисква по закон. Много правителствени агенции не възприемат това изискване насериозно, нито пък действат на добра воля или предоставят точна информация. Регулаторите имат силен стимул да подценяват истинските разходи на своите регулации

Откакто Конгресът предоставя все по-голяма част от законодателните си функции на правителствените агенции, механизмът за проверка на ефективността почти не се прилага. Дори когато една регулация е желана, административните агенции нямат стимул да я направят възможно най-ефективна по отношение на разходите

За щастие има решение на проблема. През последните години Конгресът даде правото на “частен съдебен иск”, при която отделните граждани могат да съдят правителството, ако опазило адекватно гражданските им права. Съдилищата придобиха правото да

¹ За първи път статията е публикувана на 11.07.2004 г. във вестник “Уошингтън Таймс”.

възмездяват адвокатите, които победят в тези спорове за таксите и свързаните разходи, като целта е да се насърчи частната инициатива в прилагането на тези закони.

Конгресът трябва да разшири правото на “частен съдебен иск”, за да се позволи на всеки гражданин или група да съдят агенция, която е създала регулация, чиито разходите надвишават ползите. Ако частната страна успее да докаже, че регулацията не е разходно ефективна, то тя има право да и бъдат заплатени законовите такси и таксата за професионалистите, извършили необходимата техническа експертиза.

Правителствена агенция, която приема неефективен регламент трябва да заплати присъдените съдебни разходи от собствения си бюджет. Също така, агенцията трябва да отмени регулацията или да я промени, така че ползите да надвишават разходите.

Ако предложените промени бяха приети, регулаторните агенции щяха да имат силни стимули да са по-внимателни за броя и съдържанието на регулациите си. Малко вероятно е с възможността за “частна инициатива за действие” да се злоупотребява, защото разходите на тези, които съдят регулаторните агенции, няма да бъдат възстановени, освен ако не докажат, че регулацията не е преминала през тест разходи-ползи.

Аз не съм поддръжник на общество, в което всички се съдят безкрай за всичко. Но предпочитам адвокатите да се занимават с намаляване на мъртвото тегло от правителствените действия, отколкото да създават такива разходи на частния сектор.

Като обобщение мога да кажа, че предложените промени предлагат пазарно решение на съществуващата липса на адекватен механизъм за проверка на ефективността на държавните регулаторни агенции. Тези промени ще дадат правото на гражданите да спрат прекаленото разширяване на правителството.